

31/5 Invandringen och smältdegeln

Judar från alla länder. Några representanter för de många nationaliteter som samlas i den israeliska smältdegeln: från vänster en persisk, indisk, yemenitisk, marockansk och arabisk invandrare.

FASTÅN JAG HELT under-skriver Talmudordet att det skulle ha varit bättre för människan om hon inte skapats, finns det, tror jag, några få ögonblick i varje människas liv, för vilka hon känner det värt att ha blivit till." Orientalisten professor Goitein, som skriver detta, berättar om ett av dessa ögonblick i sitt eget liv. En grupp yemenitiska judar kom till den mottagningsstation från vilken de skulle resa till Israel. En av männen tog fram en "skofar", ett slags horninstrument, "inte det diminutiva instrument som vi spelar på, men ett horn i spiral med en längd av bortåt två meter". Han tvekade ett ögonblick och sedan "satte han, uppmontrad av sina kamrater, hornet för munnen och ett långvarigt

och mäktigt åskdunder rullade genom ökenatten". "Messias hade inte kommit, men dånet från skofar förkunnade frälsningens under."

Så har säkert många judar i Israel känt inför det senaste årtiondets inbärgning av flyende och troende utan motstycke i historien. Men för vardagen har denna invandring alstrat problem och svårigheter, som ofta måste synas överväldigande. "Det gäller att göra nationen till ett folk", skriver en författare som vill fastslå att judarna är en nation men samtidigt säga att de måste bli det. Hemlandet Israel måste bli en smältdegel för att forma den nation i vars namn den nya staten upprättats.

För årtusenden sedan gjorde judarna Palestina till ett bördigt och rikt land. Beräkningar av folkmängden på Jesu tid tyder på att de områden som bildar staten Israel härbärgerade mellan 1,5 och 2 miljoner människor, ungefär lika mycket som i dag. Detta välstånd förstördes under de följande århundradena. I mitten av 1800-talet beräknas Palestina — varmed jag här och i det följande menar området väster om Jordan och Döda havet jämte hela Negev — ha haft en befolkning på endast 200 000, varav bortåt 20 000 judar. Ännu år 1912 kunde en engelsk resenär, Frederick Treves, skildra Israel under boken "The land that is desolate", landet som är öde. Han ger bilder av skoglösa berg och kullar, förbränd jord, hopplöshet, elände och tiggeri.

Detta förfall anses inte som man tidigare på några håll tänkte sig ha berott på en klimatförändring utan på vanvård. Krigens härjningar, en usel förvaltning, invånarnas okunnighet och likgiltighet för förbättringar var orsaken. De fruktbare terrasserna på bergens sluttningar sköljdes bort av regnet, skogarna högs ned eller brann, och erosionen bortförde den jord på vilken de vuxit, vattenledningarna lagades inte, och stora områden förvandlades från åkerfält till öken.

Vad man kallar "inbärgningen" av judarna i försingringen är vid sidan av landets utveckling och bevarandet av dess frihet det stora målet för Israels politik. I denna andra artikel i serien om Israel skriver Herbert Tingsten om de svåra problem som invandringen skapar. — Den första artikeln, "Myternas vandring", var införd den 26 maj.

Men det var detta land som för judarna var hemlandet. Först i tiotusental, sedan i hundratusental kom de dit, människor som till stor del var tränade i västerländsk teknik, till sin hållning bestämda av västerländsk tro på effektivitet och rationella lösningar, och samtidigt, under förföl-

jelse och längtan, inriktade på att återvinna och återupprätta just denna bit av världen. Ur detta möte mellan land och folk uppstod Israel.

Under den första stora invandningsperioden mellan början av 1880-talet och första världskriget kom några tiotusental; strax efter krigets slut var den judiska befolkningen i Palestina 55 000. Den engelska mandatperioden 1920—1948 medförde en vida större immigration och då Israel blev självständigt 1948 — med ett område som var vida mindre än Palestina — uppgick dess judiska befolkning till 655 000. Under båda dessa skeden dominerade invandringen från Europa och särskilt Östeuropa. Från 1919—1948 kom enligt statistiken 80 procent från Europa, varav 37 procent från Polen, 11 procent från Ryssland

och Baltikum, 12 procent från Tyskland. Kulturellt och materiellt var mandatperioden en tid av framsteg utan like i landets historia sedan två årtusenden. En del av förtjänsten tillkommer den brittiska förvaltningen, som visserligen kan anklagas för bristande aktivitet då det gällde reformer och förbättringar men dock var ojämförligt mera effektiv, hederlig och verksam än den förut härskande turkiska byråkratin. Främst var det ostridigt de judiska invandrarna som började omvandlingen av Palestina och därmed förberedde Israel.

Den materiella utvecklingen skall jag endast illustrera med några exempel. År 1914 hade judarna 44 jordbrukskolonier med 12 000 inbyggare och 40 000 hektar, år 1939 var siffrorna 252, 137 000 och 165 000. År 1921 sysselsatte den av judar ägda industrin med ett kapital av en halv miljon pund 4 400 arbetare; 1942 var kapitalet 26 miljoner och antalet arbetare 53 000. Även araberna, som förblev i majoritet, profiterade starkt av det ökade välståndet; den arabiska befolkningen växte snabbt och dess levnadsstandard var vida högre än i något av de omgivande arabiska länderna.

Tendensen till kollektivism bland de judiska invandrarna var framträdande och naturlig. En stor del av nykomlingarna hade i Europa påverkats av socialistiska idéer, och arbete i gemenskap inom den av ett främmande folk styrda staten var ett givet uttryck för den sionistiska målsättningen. De kollektiva jordbruken, särskilt i sin mest utpräglade form, kibbutzer, var praktiskt betydelsefulla och starkt idealbildande. Även på andra områden bildades kooperativa företag vilka ofta stöddes av utländskt judiskt kapital. Arbetarnas landsorganisation, Histadrut, blev inte endast en fackföreningscentral utan också ett producentkooperativt företag av väldig omfattning. Organisationerna övertog funktioner som vanligen sköts av

något slut på våra resurser — i passion, i energi, i entusiasm, i utgifter — då det gäller att mottaga och inordna de nykomna... Avgörande för vår trygghet är massinvandring i snabbt tempo. Ingenting är så viktigt för vår trygghet som att öka invandringen. Inga ekonomiska eller andra liknande skäl får tillåtas att hindra invandringen, lika litet som de fick hindra vårt försvar mot de arabiska arméerna" (Ben Gurion). Att över en halv miljon araber flydde från Israels område under befrielsekriget har varit en av förutsättningarna för den stora invandringen.

Denna invandring har, särskilt under åren närmast efter statens upprättande, varit av överväldigande omfattning. Mot 15 000 om året under mandattiden står omkring 100 000 om året i det fria Israel. På nio år har den judiska befolkningen genom invandring mer än fördubblats, 650 000 1948, 1,7 miljoner 1957. Det skulle för Sverige motsvara tio miljoner flyktingar efter andra världskriget. Att skaffa tillfälliga bostäder och tillfällig sysselsättning samt senare ett stadigt arbete för dessa invandrare har varit en väldig uppgift. Att assimilera dem är ett lika stort och svårlöst problem. Ty under detta skede har invandringen på ett avgörande sätt ändrat karaktär.

Från Östeuropa, som förut varit den huvudsakliga källan, har under perioden kommit 39 procent av invandrarna, därav från Polen 14 och från Rumänien 16 procent. Majoriteten av immigranter har kommit från Asien och Afrika, lockade av nyheten om det heliga landets återupprättande — som man ibland trots innebära Messiasrikets förverkligande — eller skrämde av de förföljelser som efter befrielsekriget drabbade judarna i de arabiska staterna. Från mer än 70 nationer har judar kommit till Israel.

Bland de äldre europeiska invandrargrupperna fanns och finns förvisso av ursprunget betingade skillnader i språk, vanor och attityder. Men likheterna var av-

Yemenitiska judar anländer i flygplan till Israel 1949.

görande; dessa grupper var västerlänningar, med en viss, ofta hög bildning, bestämda av den trots allt gemensamma europeiska kulturtraditionen. Annorlunda förhåller det sig med judarna från Afrika och Asien. De har i regel bildat särskilt fattiga och åtminstone materiellt efterblivna grupper inom folk som från västerländsk synpunkt varit fattiga och efterblivna. De har inte kunnat något språk utom ursprungslandets. De har varit analfabeter; ofta har de inte sett knivar, gafflar, näsdukar och sångar förrän i Israel. Deras livsföring och beteende har varit avvikande; för dem har exempelvis kvinnans totala underordning och även månggifte varit naturliga. Att inplantera dem i Israel har varit ungefär som att placera medeltida bönder och hantverkare i ett hypermodernt europeiskt samhälle. Det är typiskt för det primitiva i deras tro och det fullständiga i deras isolering att många fann det naturligt att överföras till Israel i flygplan — bibeln talade om en färd på örvingar — men var förskräckta inför bussarna i Lyddas flyghamn.

staten eller kommunen: skolor, sjukhus, socialpolitik. Ett slags judiskt parlament, det nationella judiska rådet, diskuterade politiken för nationen i vardande. Ett särpräglat judiskt samhälle utvecklades, redo att spränga frivillighetens ram och överta statsmakten.

Staten Israel skall vara öppen för invandring av judar från alla länder där de lever i försöksringen", så lyder en sats i självständighetsförklaringen den 14 maj 1948, och i stort sett har denna princip tillämpats utan inskränkning. Vad man kallar "inbärgningen" av judarna i försöksringen är vid sidan av landets utveckling och bevarandet av dess frihet det stora målet för Israels politik. "Den (invandringen) måste fortsätta och stegas; det får inte finnas någon gräns eller

värda kunskaper i det "nya" språket.

Armén är en aklimatiseringsapparat av liknande betydelse. Värnplikten är två och ett halvt år för män och två år för kvinnor; manliga invandrare är skyldiga att göra värnplikt om de kommer till Israel före 29 års ålder, och kvinnliga invandrare intill 26 års ålder. Endast en mindre del av värnpliktstiden används för militär utbildning; den mesta tiden ägnas åt arbete av civil art samt till annan utbildning. De värnpliktiga sändes till skilda delar av det lilla landet och kommer in i skiftande förhållanden, de lär känna kamrater från andra ursprungsgrupper och lär sig det härskande beteendemönstret; värnplikten blir därför en gemensam skolning av större kulturell vikt än i mera enhetliga länder.

Histadrut förklaras av många vara det viktigaste organet för aklimatisering. Den stora arbetarorganisationen anordnar utbildningskurser, bildar föreningar och klubbar för kontakter mellan olika grupper och söker, framför allt, systematiskt att införa de nya invandrarna i fackföreningarna och det fackliga arbetet. Att denna verksamhet varit effektiv visas bland annat av att massan av nykomlingar röstar, och röstar med de förut uppbyggda arbetarpartierna.

Experimentet är inte slutfört, och med någon säkerhet kan dess resultat ännu inte bedömas. Men den rad sociologiska undersökningar som gjorts de senaste åren tyder på att aklimatiseringen snabbt går framåt och att de svårigheter som mötte under den starkaste invandringen 1948—1951 håller på att övervinnas.

Bäst illustreras framgången av den största orientaliska invandrargruppen, yemeniterna. En del av yemeniterna kom till Palestina tidigare, men flertalet har överförts efter staten Israels upprättande. De var i regel hantverkare, särskilt kända som silversmeder, och hade stora svårigheter att anpassa sig både ekonomiskt och kulturellt. Men det finns intet tvivel om att anpassningen lyckats, även om en viss grad av isolering kvarstår. "Möjligheten av integration bevisas", skriver den främste kännaren, professor Goitein, "av det enkla faktum att den hela tiden försiggår i snabb takt. Vad som i dag händer med

yemeniterna är ett större underverk än deras inbärgning från alla hörn av Yemen och deras överförande genom luftskepp till Israel... Förr var yemeniterna yemeniter som bodde i Palestina. Nu är de israeler som en gång var yemeniter. Även en helt obildad kvinna skulle nu betrakta det som en förläppning att bli tilltalad på sitt arabiska språk. Kanske kan hon bara några hundra ord hebreiska, men hon är stolt över att tillhöra vad hon betraktar som en högre kultur och att vara medborgare i sitt eget land."

HERBERT TINGSTEN

May 78. 4 k.

Jul. 4 m. 2 a

Sia 20